

ABSTRACT

Viktor Oliynyk. Activities of courts under martial law. The article deals with studying the specifics and latest trends in organizing court activities under martial law in Ukraine based on an understanding of the organizational and functional principles. Processes in the Ukrainian state should be directly addressed to diverse and functionally oriented state institutions, that is, courts and other institutions of the judicial power of Ukraine. The article presents a dynamic manifestation of trends in organizing the activities of the Ukrainian state, where the justice system, following the current legislation, is presented as a self-governing institution of the entire national legal system.

The study of prerequisites for the need for changes and development of the national judicial system at the current stage is compared. An indisputable positive factor in changing the organization of the work of courts in Ukraine under martial law is the intensification of law-making work in ensuring law enforcement of court activities. At the same time, it should be noted that legislative initiatives regarding such a vital legal institution require a balanced approach, theoretical justification, and compliance with standards, including international ones. Thus, the systematic construction of the organization of the work of the judiciary and the implementation of its activities, based on the priority of protecting the rights and freedoms of the man and the citizen, reflects the strategic line of Ukraine aimed at the formation of a modern civil society and the rule of law. This, in turn, requires further improvement of the legal framework of courts as an effective law enforcement system in Ukraine. Legislative regulation of the organization of court work needs improvement. Still, its vectors should be determined based on practical and scientific conclusions regarding the practicality and content of such reform.

The reform of the organization of the work of the courts should include, among other things, increasing the role of the judicial authorities, the Supreme Council of Judges of Ukraine, and the entire judiciary, as well as be based on the objective needs of improving the legislative regulation of the functioning of the judiciary and judicial self-government. The conclusions of the article indicate that the organizational structure of the judiciary and the activities of courts under martial law, which is based and functions on specific priorities for the protection of individual rights and freedoms, may reflect one of Ukraine's strategic directions aimed at creating a modern civil society and the rule of law. The main emphasis of the article is on further improving the legislative foundations of the judicial system and the judiciary as an effective judicial body of the judicial system of Ukraine.

Keywords: *organization, judicial bodies, activities of the State Security Service, the Supreme Council of Justice, martial law, territorial jurisdiction, financing of courts.*

УДК 342.84

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-3-57-63

Олександр ПЕРЕДЕРІЙ©

кандидат юридичних наук, доцент
(Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна)

**ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ
І СВОБОД ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

У статті охарактеризовано повноваження органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану. В умовах воєнного стану необхідне системне наукове осмислення ефективності реалізації повноважень органами місцевого самоврядування щодо забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Органи місцевого самоврядування найближчі до індивідуальних проблем і потреб осіб, які перемістились в приймаючу громаду, мають відповідні ресурси та засоби вирішення їх проблем. В умовах високого навантаження на органи місцевого самоврядування низка повноважень щодо захисту внутрішньо переміщених осіб потребують удосконалення та переосмислення.

Визначено, що правовий режим воєнного стану обумовлює розширення можливостей органів місцевого самоврядування впливати на становище осіб, які постраждали від війни. Нормативно-правове закріплення повноважень органів місцевого самоврядування є належним, проте органи місцевого самоврядування не активно використовують свої можливості. Доцільно залучати громадські організації, що представляють інтереси ВПО до підготовки і реалізації місцевих політик і програм.

Ключові слова: *права і свободи, внутрішньо переміщені особи, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, інтеграція, воєнний стан.*

© О. Передерій, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4898-876X>

perederii@karazin.ua

Постановка проблеми. У системі інституційного забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб особливе місце посідають органи місцевого самоврядування. Їх можливості та відповідальність перед громадою суттєво розширені та удосконалені в процесі децентралізації влади, отож саме органи місцевого самоврядування мають найвищий потенціал щодо захисту внутрішньо переміщених осіб та вирішення їх проблем. Органи місцевого самоврядування найближчі до індивідуальних проблем і потреб осіб, які перемістились в приймаючу громаду, мають відповідні ресурси та засоби вирішення їх проблем.

Але правовий режим воєнного стану посилює відповідальність органів місцевого самоврядування у сфері протидії безпековим загрозам; обумовлює потребу працювати одночасно з різними категоріями осіб, які постраждали від війни; долати наслідки російської воєнної агресії; підтримувати Збройні Сили України; ефективно взаємодіяти з військовими адміністраціями та військовим командуванням. В умовах високого навантаження на органи місцевого самоврядування низка повноважень щодо захисту внутрішньо переміщених осіб потребують удосконалення та переосмислення. Потребують системної уваги дискреційні повноваження органів місцевого самоврядування щодо підтримки внутрішньо переміщених осіб.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Різні аспекти інституційного забезпечення прав та інтересів внутрішньо переміщених осіб розкривали у своїх працях такі вчені, як: Н. Анісімов, М. Баглай, А. Георгіца, Ю. Дмитрієв, І. Жаровська, В. Лазарєв, Є. Лібанова, В. Потапова, П. Рабінович, Г. Христова, В. Шаповал, Т. Юдіна тощо. Окремі аспекти реалізації повноважень органів місцевого самоврядування щодо інтеграції, а також забезпечення окремих прав та інтересів внутрішньо переміщених осіб проводили О. Бочковий, Н. Ісаєва, А. Коршун, Є. Мінакова, Л. Наливайко тощо. Проте в умовах воєнного стану необхідне системне наукове осмислення ефективності реалізації повноважень органами місцевого самоврядування щодо забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.

Метою статті є комплексна характеристика повноважень органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Держава повинна визнавати, формувати, дотримуватися та реалізовувати захист внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО), належним чином забезпечувати їхнє фінансування, яке передбачене законодавством, відкритий та рівний доступ до інформації про державні пільги та гарантії, механізми їх реалізації, доступ до реалізації права на отримання всіх пільг та гарантій, прозорість та підзвітність діяльності органів державної влади, їх посадових осіб у сфері соціального забезпечення цієї категорії осіб [1, с. 50]. Нині в Україні система органів, які прямо чи опосередковано наділені повноваженнями з питань забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні або беруть у ньому участь, налічує велику кількість державних органів та органів місцевого самоврядування. Спостерігається велике розосередження повноважень між різними органами виконавчої влади щодо забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб [2, с. 82].

Найактивнішими безпосередніми суб'єктами забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб є місцеві органи публічної влади, оскільки вони є найближчими до внутрішньо переміщених осіб та їх потреб [3, с. 33; 14]. Органи виконавчої влади та місцевого самоврядування в межах повноважень повинні вирішувати питання, зокрема щодо вирішення першочергових потреб внутрішньо переміщених осіб у житлі, медичних послугах, освіті, пенсійному та соціальному забезпеченні, працевлаштуванні; оформленні документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її соціальний статус; відновленні втрачених документів; наданні гуманітарної та благодійної допомоги; сприянні возз'єднанню сімей внутрішньо переміщених осіб; забезпеченні харчуванням; наданні в тимчасове користування житлового приміщення або соціального житла, придатного для проживання тощо [4, с. 38]. Ефективність реалізації ними політики у сфері забезпечення прав та інтересів ВПО залежить від якісного нормативно-правового закріплення повноважень органів публічної влади; рівня їх інституційної спроможності та професіоналізму; наявних ресурсів та засобів; належної комунікації безпосередньо з ВПО.

Відповідно до ч. 9 ст. 11 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 р. органи місцевого самоврядування

наділені повноваженнями: 1) у сфері забезпечення житлом ВПО: інформують місцеві державні адміністрації про можливі місця і умови для тимчасового проживання/перебування ВПО, про стан інфраструктури, довкілля в таких місцях; надають у тимчасове безоплатне користування ВПО з комунальної власності житлові приміщення, придатні для проживання; забезпечують надання житла дитячим будинкам сімейного типу, які вимушено або самостійно залишили місце проживання; 2) у сфері забезпечення права на отримання земельної ділянки: вирішують питання щодо набуття ВПО за місцем їх фактичного перебування прав на земельну ділянку із земель комунальної власності; 3) щодо сприяння їх переміщенню та повернення: сприяють за клопотанням ВПО у переміщенні її рухомого майна для повернення на залишене місце проживання; 4) у сфері забезпечення доступу ВПО до необхідних послуг та соціального захисту: забезпечують надання медичної допомоги в комунальних закладах охорони здоров'я з урахуванням відомостей про ВПО; забезпечують влаштування дітей у дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади комунальної форми власності; забезпечують соціальний захист ВПО, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, сімей, в яких виховуються такі діти, соціальне супроводження таких сімей і дітей; забезпечують зарахування внутрішньо переміщених дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа на облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і соціальний квартирний облік за місцем їх обліку як внутрішньо переміщених осіб; здійснюють у повному обсязі повноваження органу опіки та піклування стосовно зареєстрованих на їх території внутрішньо переміщених дітей, у тому числі дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; ухвалюють рішення про забезпечення функціонування внутрішньо переміщених прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, сімей з дітьми, над якими встановлено опіку чи піклування, до яких діти влаштовані згідно з рішеннями районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських чи районних у містах рад тих адміністративно-територіальних одиниць, з яких здійснюється внутрішнє переміщення; організують роботу з виявлення дітей, переміщених без супроводження батьків, інших законних представників, здійснюють заходи щодо встановлення особи дитини, пошуку її батьків, влаштування таких дітей у сім'ї родичів, патронатних вихователів, до закладів соціального захисту дітей з урахуванням потреб дитини [5]. Перелік вказаних повноважень не є вичерпним та обумовлюється законодавством про місцеве самоврядування та широкою дискрецією муніципальних органів. Правовий режим воєнного стану обумовлює розширення можливостей органів місцевого самоврядування впливати на становище осіб, які постраждали від війни.

Відповідно до ст. 16 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 р. органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень забезпечують додержання прав громадських об'єднань, що надають допомогу внутрішньо переміщеним особам, а також можуть залучати їх до процесу формування і реалізації політики щодо вирішення питань внутрішньо переміщених осіб [5]. Територіальна громада, інститути громадянського суспільства мають право оцінювати якість та ефективність діяльності органів місцевого самоврядування, коригувати її у встановленому законом чи статутом територіальної громади порядку. Невиконання положень чинного законодавства чи бездіяльність органів місцевого самоврядування може бути оскаржена в судовому порядку.

Законодавче закріплення повноважень органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб відбувається непослідовно, починаючи з 2014 р. Але закони, що їх закріплюють, є переважно рамковими, тому підзаконні акти деталізують і сприяють органічній та послідовній реалізації повноважень муніципальної влади у цій сфері. Органи місцевого самоврядування керуються у своїй діяльності постановою Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб» та затвердженням нею Порядком оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи; постановою Кабінету Міністрів України від 05.11.2014 № 637 «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам»; розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.10.2021 № 1364-р «Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження середньо-строкових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року»; постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 № 495 «Деякі заходи з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо

переміщених осіб»; постановою Кабінету Міністрів України від 07.07.2022 № 784 «Деякі питання фінансування соціальних послуг під час дії воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях» тощо. Важливим підзаконним локальним нормативно-правовим актом є місцева програма, що дозволяє органам місцевого самоврядування розвивати певну сферу життєдіяльності громади, в тому числі в інтересах ВПО [6, с. 10]. Нормативно-правове закріплення повноважень органів місцевого самоврядування є належним, проте органи місцевого самоврядування не активно використовують свої можливості. Доцільно залучати громадські організації, що представляють інтереси ВПО, до підготовки і реалізації місцевих політик і програм.

Формування муніципальної політики щодо забезпечення ВПО повинно здійснюватися на основі вивчення їх намірів щодо інтеграції у приймаючій громаді.

Після завершення воєнних дій і звільнення окупованих територій ВПО не зможуть повернутись до місць постійного проживання в короткостроковій перспективі через потребу гуманітарного розмінування та відновлення інфраструктури. Демографічна статистика демонструє, що приймаючі громади повинні бути готовими до інтеграції ВПО і на постійне, і довгострокове, і на короткострокове проживання. Інтеграція та реінтеграція ВПО може відбуватися на трьох рівнях із залученням різних сторін. Але найефективнішою є і залишається саме той підхід, який здійснюватиметься завдяки спільним зусиллям органів місцевого самоврядування, органів державної влади й інститутів громадянського суспільства [7, с. 254]. Доцільно збирати та використовувати гендерно дезагредовану статистику вимушено переміщених в громаду осіб.

Особлива, індивідуалізована увага муніципальної влади має бути зосереджена на таких категоріях осіб: 1) ВПО, які перемістилися після 24 лютого 2022 р.; 2) ВПО, які переміщувалися з 2014 р. до повномасштабного вторгнення; 3) ВПО, які зазнали повторного переміщення через подібні обставини; 4) особи, які на законних підставах представляють ВПО, піклуються про них. Підходи, що можуть бути застосовані органами місцевого самоврядування до забезпечення прав і свобод ВПО, повинні базуватися саме на специфіці правового статусу й фактичного становища таких осіб. Не варто залишати без особливої уваги й ті категорії осіб, на яких вимушене переміщення чинить прямий і непрямий вплив, а саме: 1) осіб, які приймають у себе ВПО чи допомагають ВПО особисто; 2) волонтерів, представників неурядових і благодійних організацій, які надають допомогу ВПО; 3) представників державних закладів, установ та організацій, які надають послуги й підтримку ВПО (заклади освіти та культури, медичні заклади, система безоплатної допомоги тощо); 4) представників приймаючої громади тощо. Для таких осіб важливою є організаційна, інституційна, освітня, психологічна та інша нематеріальна підтримка [8, с. 129]. Застосування позитивних дій з метою забезпечення прав і свобод ВПО на муніципальному рівні є виправданим з огляду на пріоритетні проблеми, зумовлені воєнним станом.

Тож особливого значення в процесі забезпечення органами місцевого самоврядування прав людини в умовах правового режиму воєнного стану набувають такі права людини, як: рівність конституційних прав і свобод, право на життя, право на недоторканість, забезпечення безпеки шляхом реалізації права на інформацію, право на соціальний захист та право на житло (як членів територіальної громади, так і внутрішньо переміщених осіб), які забезпечуються цілою низкою правових та організаційних заходів, що провадяться органами місцевого самоврядування з метою реалізації передбачених законодавством повноважень [9, с. 30]. В умовах воєнного стану важливо враховувати, що повернення ВПО до місць постійного проживання не відбудеться швидко, тому планування місцевої політики щодо ВПО повинно базуватися на питаннях їх інтеграції на середньострокову та довгострокову перспективу.

Відповідно до ст. 38 Конституції України громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування [10]. Реалізація ВПО політичних прав на місцевому рівні є передумовою їх включення в політичні процеси, забезпечення їх політичного представництва.

Участь ВПО у місцевих виборах – це важливий крок подальшої інтеграції зазначених категорій виборців у територіальні громади, де вони фактично проживають і на перспективу братимуть активну участь у житті громад через формування органів місцевого самоврядування не тільки за формальним критерієм реєстрації місця проживання. Система захисту ВПО, забезпечення де-юре і де-факто принципів рівності й

недискримінації у їх правовому статусі, разом з іншими громадянами держави, конституційних та інших гарантій державою, соціалізація ВПО, реалізація їх права і здатності впливати на суспільно-політичне життя через виборчий процес є своєрідними індикаторами соціальної, демократичної і правової держави, успішних реформ, імплементації міжнародних і європейських правових стандартів [11, с. 25; 12]. Інтеграцію ВПО до участі у здійсненні місцевого самоврядування важливо здійснювати через форми партисипативної демократії. Вони не потребують високого рівня організації і великих економічних затрат, можуть проводитись оперативно. Їх перевагою є доступність для ВПО, як наслідок – встановлення зворотного зв'язку з ВПО.

В умовах воєнного стану та подолання наслідків воєнної агресії російської федерації актуалізується та загострюється питання професіоналізму і професіоналізації органів місцевого самоврядування, зокрема в аспекті забезпечення прав і свобод ВПО. Важливим є підвищення рівня знань та формування досвіду вирішення поточних проблем застосування законодавства в умовах воєнного стану, посилення відповідальності й мотивації муніципальних службовців, зміцнення їхніх морально-етичних і патріотичних переконань. Необхідно забезпечити отримання спеціальних знань із питань підтримки ВПО та осіб, які постраждали від бойових дій, безпосередньо у громаді [8, с. 131; 13]. З метою посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо забезпечення інтеграції ВПО необхідно є: 1) координація діяльності між органами місцевого самоврядування та органами державної влади, що забезпечують реалізацію, охорону і захист прав і свобод ВПО в Україні; 2) облік ВПО та їх потреб, удосконалення загальнодержавного реєстру даних для допомоги у розміщенні, працевлаштуванні та навчанні ВПО; 3) ресурсне забезпечення реалізації статусу ВПО, що включає укладення меморандумів з національними та міжнародними організаціями щодо сприяння соціальній підтримці осіб, які переміщуються з тимчасово окупованої території та районів проведення бойових дій [7, с. 248]. Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування є запорукою якісного забезпечення ними прав та інтересів ВПО.

Висновки. Правовий режим воєнного стану обумовлює розширення можливостей органів місцевого самоврядування впливати на становище осіб, які постраждали від війни. Нормативно-правове закріплення повноважень органів місцевого самоврядування є належним, проте органи місцевого самоврядування не активно використовують свої можливості. Доцільно залучати громадські організації, що представляють інтереси ВПО до підготовки і реалізації місцевих політик і програм.

Ефективність реалізації органами місцевого самоврядування політики у сфері забезпечення прав та інтересів ВПО залежить від якісного нормативно-правового закріплення повноважень органів публічної влади; рівня їх інституційної спроможності та професіоналізму; наявних ресурсів та засобів; належної комунікації безпосередньо з ВПО. Формування муніципальної політики щодо забезпечення ВПО повинно здійснюватися на основі вивчення їх намірів щодо інтеграції у приймаючій громаді.

Список використаних джерел

1. Сіньова Л. М. Окремі аспекти захисту прав внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Сучасні виклики для міграційної політики: правові, освітні та історичні аспекти* : матеріали науково-практ. круглого столу (Суми, 24 червня 2023 р.) / ред. кол.: В. М. Завгородня, А. М. Куліш та ін. Суми : Сумський державний університет, 2023. 70 с.
2. Лішик О. П. Інституційне забезпечення реалізації прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Державне управління*. 2019. Т. 30 (69). № 1. С. 80–84.
3. Мінакова Є. В. Інституційна система забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану: теоретичні та правові аспекти. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 12 (26). С. 33.
4. Проценко Т. О. Державні органи влади та органи місцевого самоврядування як суб'єкти забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Наука і правоохоронна діяльність*. 2016. № 3(33). С. 33–42.
5. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 1. Ст.1.
6. Кошляк Н. Е. Характеристика правового регулювання діяльності органів місцевого самоврядування щодо забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Київський часопис права*. 2023. № 3. С. 7–13.
7. Мінакова Є. В. Інституційна спроможність органів місцевого самоврядування щодо інтеграції внутрішньо переміщених осіб у приймаючій громаді: правові та практичні аспекти.

Наукові інновації та передові технології. 2023. № 12 (26). С. 245–255.

8. Кошляк Н. Е. Теоретико-прикладні аспекти забезпечення органами місцевого самоврядування прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. *Нове українське право. 2022. № 4. С. 125–132.*

9. Рижук Ю. М. Забезпечення органами місцевого самоврядування прав людини в умовах воєнного стану. *Київський часопис права. 2023. № (4). С. 25–30.*

10. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.*

11. Камінська Н. В. Проблеми реалізації і захисту виборчих прав внутрішньо переміщених осіб. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал. 2023. № 3 (12). С. 20–34.*

12. Nalyvaiko L., Chepik-Tregubenko O. Ensuring the electoral rights of internally displaced persons in local elections: problems of theory and practice. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 2. С. 59–63.*

13. Minakova Ye., Nalyvaiko I. Public participation in the mechanism of prevention and anti-corruption in Ukraine. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management). 2022. № 7 (51). S. 167–173.*

14. Nalyvaiko L., Chepik-Trehubenko O. Application of the principle of the rule of law international and national courts. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management). 2022. № 4. (48). P. 413–419.*

Надійшла до редакції 08.09.2023

References

1. Sinova, L. M. (2023) Okremi aspekty zakhystu prav vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini. [Certain aspects of the protection of the rights of internally displaced persons in Ukraine]. *Suchasni vyklyky dlia mihratsiinoi polityky: pravovi, osviti ta istorychni aspekty : materialy nauково-prakt. kruhloho stolu (Sumy, 24 chervnia 2023 r.) / red. kolehiia: V. M. Zavhorodnia, A. M. Kulish ta in. Sumy : Sumskyi derzhavnyi universytet, 70 p. [in Ukr.].*

2. Lishyk, O. P. (2019) Instytutsiine zabezpechennia realizatsii prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib [Institutional support for the realization of the rights and freedoms of internally displaced persons]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia : Derzhavne upravlinnia. Vol. 30 (69). № 1, pp. 80–84. [in Ukr.].*

3. Minakova, Ye. V. (2023) Instytutsiina systema zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib v umovakh voiennoho stanu: teoretychni ta pravovi aspekty [The institutional system of ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons under martial law: theoretical and legal aspects]. *Nauka i tekhnika shodni. № 12 (26), pp. 33. [in Ukr.].*

4. Protsenko, T. O. (2016) Derzhavni orhany vlady ta orhany mistsevoho samovriaduvannia yak subiekty zabezpechennia prav ta svobod vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [State authorities and local self-government bodies as subjects of ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons in Ukraine]. *Nauka i pravookhoronna diialnist. № 3(33), pp. 33–42. [in Ukr.].*

5. Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib [On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons] : Zakon Ukrainy vid 20.10.2014 r. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2015. № 1. St.1. [in Ukr.].*

6. Koshliak N. E. Kharakterystyka pravovoho rehulivannia diialnosti orhaniv mistsevoho samovriaduvannia shchodo zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [Characteristics of the legal regulation of the activities of local self-government bodies in ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons in Ukraine]. *Kyivskiy chasopys prava. 2023. № 3, pp. 7–13. [in Ukr.].*

7. Minakova, Ye. V. (2023) Instytutsiina spromozhnist orhaniv mistsevoho samovriaduvannia shchodo intehratsii vnutrishno peremishchenykh osib u pryimaiuchii hromadi: pravovi ta praktychni aspekty [Institutional capacity of local self-government bodies regarding the integration of internally displaced persons in the host community: legal and practical aspects]. *Naukovi innovatsii ta передові tekhnologii. № 12 (26), pp. 245–255. [in Ukr.].*

8. Koshliak, N. E. (2022) Teoretyko-prykladni aspekty zabezpechennia orhanamy mistsevoho samovriaduvannia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib [Theoretical and practical aspects of ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons by local self-government bodies]. *Nove ukrainske pravo. № 4, pp. 125–132. [in Ukr.].*

9. Ryzhuk, Yu. M. (2023) Zabezpechennia orhanamy mistsevoho samovriaduvannia prav liudyny v umovakh voiennoho stanu [Provision of human rights by local self-government bodies under martial law]. *Kyivskiy chasopys prava. № (4), pp. 25–30. [in Ukr.].*

10. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 r. [Constitution of Ukraine dated June 28, 1996]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1996. № 30. St. 141. [in Ukr.].*

11. Kaminska, N. V. (2023) Problemy realizatsii i zakhystu vyborchykh prav vnutrishno peremishchenykh osib [Problems of implementing and protecting electoral rights of internally displaced persons]. *Irpinskyi yurydychnyi chasopys: naukovyi zhurnal. № 3 (12), pp. 20–34. [in Ukr.].*

12. Nalyvaiko, L., Chepik-Tregubenko, O. (2018) Ensuring the electoral rights of internally displaced persons in local elections: problems of theory and practice. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. № 2, pp. 59–63.*

13. Minakova, Ye., Nalyvaiko, I. (2022) Public participation in the mechanism of prevention and anti-corruption in Ukraine. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. № 7 (51), pp. 167–173.

14. Nalyvaiko, L., Chepik-Trehubenko, O. (2022) Application of the principle of the rule of law international and national courts. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. № 4. (48), pp. 413–419.

ABSTRACT

Oleksandr Perederii. Authority of local government bodies in the field of ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons under martial law. The article describes the powers of local self-government bodies in the field of ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons under martial law.

In the conditions of martial law, a systematic scientific understanding of the effectiveness of the exercise of powers by local self-government bodies in ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons is necessary. Local self-government bodies are closest to the individual problems and needs of persons who have moved to the host community, possess the appropriate resources and means of solving their problems. In conditions of high burden on local self-government bodies, a number of powers regarding the protection of internally displaced persons need improvement and rethinking.

It was determined that the legal regime of martial law conditions the expansion of the opportunities of local self-government bodies to influence the situation of persons affected by the war. Regulatory and legal consolidation of the powers of local self-government bodies is appropriate, but local self-government bodies do not actively use their opportunities. It is appropriate to involve public organizations representing the interests of IDPs in the preparation and implementation of local policies and programs.

The effectiveness of local self-government bodies' implementation of policies in the field of ensuring the rights and interests of IDPs depends on the quality regulatory and legal consolidation of the powers of public authorities; the level of their institutional capacity and professionalism; available resources and means; proper communication directly with IDPs.

Territorial community, institutions of civil society have the right to assess the quality and efficiency of the activities of local self-government bodies, to correct it in accordance with the procedure established by law or the statute of the territorial community. The formation of the municipal policy for the provision of IDPs should be based on the study of their intentions regarding integration in the host community. Strengthening the institutional capacity of local self-government bodies is a guarantee of their quality provision of the rights and interests of IDPs.

Keywords: *rights and freedoms, internally displaced persons, state authorities, local self-government bodies, integration, martial law.*

УДК 342.9

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-3-63-67

Євген ЄДАМЕНКО©

викладач

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Висвітлено проблематику запобігання та протидії домашньому насильству в Україні в умовах воєнного стану. Здійснено аналіз наявних наукових досліджень та норм законодавства, що регулюють механізм запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на сьогодні. Встановлено, що, незважаючи на достатній стан забезпеченості правового регулювання, статистика випадків вчинення домашнього насильства щороку зростає, зокрема і через війну в Україні. Визначено, що для ефективного запобігання та протидії домашньому насильству, потерпіла особа повинна здійснити своє право на захист, тобто звернутися до відповідних органів за юридичною допомогою.

Охарактеризовано бар'єри, які виникли внаслідок війни та є на шляху у потерпілих від домашнього насильства. Установлено, що протидія домашньому насильству вимагає комплексного підходу від уповноважених посадових осіб центральних органів виконавчої влади, а також необхідно залучати громадські організації та неприбуткові організації, здійснювати посилену превентивну роботу та освіту населення щодо наслідків насильства.

Ключові слова: *протидія домашньому насильству, захист прав, воєнний стан, проблематика насильства, заходи протидії, гендерно обумовлене насильство.*

© Є. Єдаменко, 2023

k_zpd@dduvs.in.ua